

Małgorzata Wrzołek-Romańczuk

Rejestr handlowy - postępowanie w sprawach z zakresu rejestru handlowego : część 2

Palestra 36/7-8(415-416), 19-28

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Rejestr handlowy - postępowanie w sprawach z zakresu rejestru handlowego

Część II.

I. Sąd rejestrowy - właściwość, skład, funkcje

Organem prowadzącym rejestr handlowy jest sąd rejonowy (§1 rozp. o rejestrze).¹ Stosownie do art. 3 ustawy z 24 V 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych² sądy gospodarcze prowadzą m.in. rejestr handlowy³.

W myśl §10 rozp. o rejestrze w zw. art. X §1 przep. wpraw. k.p.c. w postępowaniu w sprawach rejestrowych stosuje się przepisy ogólne księgi drugiej kodeksu postępowania cywilnego (art. 506-525), tj. przepisy ogólne o postępowaniu nieprocesowym, jeżeli przepisy rozporządzenia nie stanowią inaczej. W związku z treścią §10 rozp. o rejestrze wydaje się uzasadnione uznanie spraw rejestrowych jako jednej z kategorii spraw rozpoznawanych w trybie postępowania nieprocesowego⁴. Ze względu na wskazane wyżej unormowanie, zawarte w ustawie o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych, sprawy rejestrowe należałoby zaliczyć do spraw gospodarczych⁵.

W związku z opisanym usytuowaniem postępowania rejestrowego oraz faktem, że mają do niego zastosowanie przepisy zamieszczone w różnych aktach normatywnych, wyłania się problem kolejności stosowania tych przepisów. Przede wszystkim należy więc stosować przepisy rozporządzenia o reje-

strze handlowym (§10 rozp. o rejestrze) oraz te przepisy kodeksu handlowego, które mają charakter przepisów proceduralnych. Ze względu na to, że przepisy szczególne k.p.c. odnoszące się do postępowania nieprocesowego nie zawierają unormowań w kwestii postępowania rejestrowego, stosuje się w następnej kolejności art. 506-525 k.p.c. jako przepisy ogólne dla postępowania nieprocesowego. Dopiero w sytuacji, gdy i te przepisy nie normują określonej kwestii, konieczne jest stosowanie innych przepisów k.p.c.: zarówno przepisów ogólnych (1-14 k.p.c.), jak i - odpowiednio - przepisów k.p.c. o procesie, w tym także przepisów o rozpoznawaniu spraw gospodarczych.

Jak to jest często w postępowaniu nieprocesowym, właściwość miejscową sądu w postępowaniu rejestrowym wyznacza przepis szczególny, a nie ogólna norma art. 508 §1 k.p.c. W myśl bowiem §11 rozp. o rejestrze, właściwy miejscowo jest sąd rejestrowy, w którego okręgu znajduje się siedziba przedsiębiorstwa. Z kolei każdy oddział spółki powinien być zarejestrowany w sądzie rejestrowym swej siedziby. Jeżeli prawo nie stanowi inaczej, wszystkie wpisy powinny być skuteczne w rejestrze handlowym zarówno zakładu głównego, jak i oddziału. Wpisy w rejestrach oddziałów zarządza sąd rejestrowy zakładu

głównego i zamieszcza wzmiankę o tym zarządzeniu w ogłoszeniu wpisu zakładu głównego. W takim wypadku sąd rejestrowy oddziału nie ogłasza wpisu (art. 25 k.h.).

Należy uznać, że przewidziana w art. 508 §2 k.p.c. możliwość zmiany właściwości miejscowej sądu ze względów celowości, nie ma zastosowania do spraw rejestrowych z samej istoty zasad rządzących rejestrem. Dopuszczenie bowiem możliwości wyznaczenia innego sądu rejestrowego, który by dokonywał wpisów we własnym rejestrze przekreślałoby sens domniemań wyrażonych w art. 23 k.h. Jednakże nie jest możliwe, aby jeden sąd orzekał o dokonaniu wpisu (wykreśleniu), drugi zaś dokonywał wpisu w prowadzonym przez siebie rejestrze.

Jeżeli chodzi o skład sądu, to w myśl §1 rozp. o rejestrze sąd rejestrowy rozpoznaje sprawy jednoosobowo. Sąd rewizyjny rozpoznaje sprawy w składzie trzech sędziów zawodowych (art. 47 §4 k.p.c. w zw. z art. 13 §2 k.p.c.).

W kwestii formy rozpoznawania spraw rejestrowych zastosowanie ma - w braku szczególnych przepisów rozp. o rejestrze - art. 514 § 1 k.p.c., w myśl którego rozprawa odbywa się w wypadkach wskazanych w ustawie, w innych zaś wypadkach wyznaczenie rozprawy zależy od uznania sądu. Mimo niewyznaczenia rozprawy, sąd przed rozstrzygnięciem sprawy może wysłuchać uczestników na posiedzeniu sądowym lub zażądać od nich oświadczeń na piśmie.

Ogólnie rzecz ujmując, funkcje sądu rejestrowego obejmują całokształt działań związanych z prowadzeniem rejestru oraz spełnianiem obowiązku przedsta-

wianie bilansów spółek. Kodeks handlowy w art. 16 precyzuje elementy tych działań. Tak np. sąd rejestrowy bada, czy zgłoszenie i dołączone do niego dokumenty zgadzają się pod względem formy i treści z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawnymi. Sąd bada też, czy zgłoszone dane zgodne są z prawdziwym stanem, jeżeli ma w tym względzie uzasadnione wątpliwości. Na podstawie treści przytoczonego przepisu można wyróżnić dwa podstawowe kierunki badania przeprowadzanego przez sąd rejestrowy. Jeden z nich, to badanie formalne wniosku i załączonych dokumentów.

Wpisy do rejestru handlowego są dokonywane na podstawie wniosku, zwanego często w przepisach kodeksu handlowego i rozporządzenia o rejestrze handlowym zgłoszeniem, chyba, że prawo przewiduje wpis z urzędu. Zgłoszenia powinny być dokonywane osobiście w sądzie lub też podawane na piśmie. W tym ostatnim wypadku podpisy osób zgłaszających powinny być uwierzytelnione notarialnie, chyba że wzory tych podpisów znajdują się już w sądzie rejestrowym. Pełnomocnictwa do dokonania zgłoszenia powinny być w ten sam sposób uwierzytelnione. Jeżeli pełnomocnikiem jest adwokat, stosuje się art. 89 §1 k.p.c.

Prowadzone przez sąd rejestrowy badanie formalne zgłoszenia obejmuje badanie zachowania warunków formalnych i istnienia przesłanek procesowych. W szczególności badaniu formalnemu podlega właściwość sądu rejestrowego oraz upoważnienie osób, które podpisały wniosek do działania w imieniu spółki. Wniosek wszczynający postępowanie rejestrowe podlega badaniu formalnemu pod kątem spełnienia wy-

magań przewidzianych dla pisma procesowego w postępowaniu nieprocesowym. Stosownie zaś do art. 511 §1 k.p.c., wniosek o wszczęcie postępowania powinien czynić zadość przepisom o pozwie, z tą różnicą, że zamiast pozwanego należy wymienić zainteresowanych w sprawie. W postępowaniu rejestrowym należą oni do rzadkości, o czym będzie dalej mowa. Wniosek powinien zatem odpowiadać przede wszystkim ogólnym warunkom przewidzianym dla pism procesowych, a zwłaszcza dla pierwszego pisma w sprawie (art. 126 k.p.c.), a następnie odpowiadać wymaganiom dla pisma przygotowawczego (art. 127 k.p.c.) i, wreszcie, odpowiadać warunkom przewidzianym dla pozwu (art. 187 k.p.c.). Jeśli chodzi o warunki przewidziane w art. 187 §1 k.p.c., tj. o konieczną treść wniosku, to powinien on zawierać żądanie dokonania (wykreślenia) określonego wpisu oraz przytoczenie okoliczności faktycznych uzasadniających żądanie, np. wskazanie, że doszło do zawarcia umowy spółki, zmiany tej umowy, zmiany członków zarządu itd.

Zgłoszenia do rejestru handlowego powinny zawierać dokładny adres osób zgłaszających (§48 rozp. o rejestrze).

W pewnych sytuacjach kodeks handlowy przewiduje możliwość dokonania wpisu z urzędu⁶. Wpisy tego rodzaju należy uznać za ostateczny sposób realizacji zasady zupełności rejestru handlowego, o której była mowa w I części artykułu. Środkiem tym sąd rejestrowy powinien posługiwać się wówczas, gdy zawiodą inne środki (wymuszania wpisów) pozostawione do jego dyspozycji⁷.

Sąd rejestrowy bada ponadto, czy zgłoszenie nastąpiło we właściwym ter-

minie, np. czy zgłoszenie zawarcia umowy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nastąpiło w ciągu sześciu miesięcy od daty zawarcia (art. 172 k.h.).

W razie stwierdzenia w toku badania formalnego niezachowania warunków formalnych dla wniosku, przewodniczący wzywa zgłaszających, pod rygorem zwrotu pisma, do poprawienia go w terminie tygodniowym (art. 130 §1 k.p.c. w zw. z art. 13 §2 k.p.c.). Po bezskutecznym upływie terminu przewodniczący zwraca pismo zgłaszającym, pismo zaś nie wywołuje żadnych skutków prawnych, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma do sądu (art. 130 §2 k.p.c.).

Drugi kierunek badania przeprowadzanego przez sąd rejestrowy, to badanie materialne wniosku i załączonych dokumentów, które stanowi bezpośrednią podstawę rozstrzygnięcia merytorycznego, w którym sąd rejestrowy orzeka o dokonaniu (wykreśleniu) wpisu lub oddaleniu wniosku⁸. W ramach badania materialnego sąd rejestrowy sprawdza zgodność wpisywanych danych obowiązującymi przepisami prawa i ewentualnie - w razie uzasadnionych wątpliwości - ich zgodność z prawdziwym stanem rzeczy. Z uwagi na ramy niniejszego artykułu, nie sposób przedstawić wszystkich elementów i aspektów materialnego badania zgłoszenia przez sąd rejestrowy. Można więc jedynie wskazać pewne kwestie, które ujawniły się jako sporne w praktyce i orzecznictwie SN.

W świetle wykładni literalnej art. 16 §2 k.h. sąd rejestrowy powinien badać zgodność danych niezbędnych do dokonania wpisu jedynie ze stanem rzeczy istniejącym w dacie rejestracji. Z art. 16 §2 k.h. nie wynika dla sądu rejestrowego uprawnienie do badania stanów przy-

szłych, jakie mogą powstać po wpisaniu spółki do rejestru handlowego⁹. A zatem np. jak, przyjął trafnie SN w uchwale z 13 X 1988 r. III CZP 72/88,¹⁰ badanie przez sąd rejestrowy danych, wskazanych w umowie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, nie obejmuje oceny, czy kapitał zakładowy spółki wystarczy na zrealizowanie określonego umową przedmiotu działania i gwarantuje wypłacalność spółki.¹¹

W orzecznictwie Sądu Najwyższego i w piśmiennictwie zostały wypowiedziane rozbieżne poglądy w kwestii badania przez sąd rejestrowy określenia w umowie spółki przedmiotu przedsiębiorstwa. Tak np. w postanowieniu z 11 V 1990 r. III CR 180/90¹² Sąd Najwyższy przyjął, że umowa nie może określać przedmiotu działania spółki np. jako „wykonywanie usług sprzętowo-transportowych, remontowych i innej działalności gospodarczej”, gdyż określenie to jest tak ogólne, iż w rzeczywistości nie wskazuje na rodzaj działalności. Podobnie w uchwale SN z 21 IV 1989 r. III CZP 24/89¹³ Sąd Najwyższy uznał, że przedmiot przedsiębiorstwa powinien być skonkretyzowany przez określenie przynajmniej rodzaju prowadzonej działalności gospodarczej. Natomiast w orzeczeniu z 9 XI 1988 r. III CZP 92/88.¹⁴ Sąd Najwyższy przyjął, że przedmiot przedsiębiorstwa jako jeden z wymaganych elementów i wpisu spółki z o.o. do rejestru handlowego może zostać określony ogólnie (np. produkcja, usługi, handel). Należałoby przychylić się raczej do tego drugiego poglądu, przede wszystkim ze względu na potrzeby praktyki. W miarę ogólne i szerokie

określenie przedmiotu przedsiębiorstwa nie narusza niczyjego interesu, a uwalnia spółkę od ciężaru zmiany umowy spółki w każdym wypadku nawet nieznacznej modyfikacji przedmiotu jej działalności, wynikającej ze zmieniających się wciąż potrzeb rynku.

Pełna realizacja przedstawionych w części I artykułu celów rejestru handlowego wymaga aktywnej roli sędziego rejestrowego¹⁵. Nie oznacza to jednak dopuszczalności ingerowania w te kwestie, które zostały w przepisach prawa zastrzeżone do autonomicznej decyzji stron umowy spółki.

W celu realizacji swych funkcji sąd rejestrowy dysponuje określonymi środkami wymuszania wpisów. Zgłoszenie okoliczności podlegającej obowiązkowi wpisu do rejestru handlowego powinno być dokonane w ciągu dwóch tygodni od jej zajścia. Sąd rejestrowy może za pomocą grzywien zmusić obowiązanych do uskutecznienia zgłoszeń. W razie spełnienia żądania sądu grzywna może być darowana. Kara nakładana w postępowaniu rejestrowym ma bowiem charakter przynaglający, a nie represyjny.

Jeżeli osoba zobowiązana do zgłoszenia nie dokonała go mimo wezwania, sąd rejestrowy może dokonać wpisu z urzędu, zaznaczając tę okoliczność w osnowie wpisu. Osoby zobowiązane do zgłoszenia odpowiadają solidarnie za szkody wynikłe z niewykonania lub zwłoki w wykonaniu tej czynności.

Wymierzanie grzywny następuje w trybie przewidzianym w §26 i 27 rozp. o rejestrze. Na postanowienie wymierzające grzywnę przysługuje zażalenie.

II. Wnioskodawcy i uczestnicy postępowania

Jak już wskazano, regułą jest, że wszczęcie postępowania rejestrowego następuje na wniosek, zarówno pisemny, jak i ustnie zgłoszony do protokołu sporządzonego przez sekretarza sądu rejestrowego i podpisanego przez zgłaszającego i sekretarza (§15 rozp. o rejestrze).

O tym, na czyj wniosek sąd wszczyna postępowanie nieprocesowe, decydują przepisy szczególne. Można tu wyróżnić dwa rozwiązania: w pewnych kategoriach spraw sąd wszczyna postępowanie na wniosek każdej osoby zainteresowanej, w innych zaś tylko na wniosek ściśle określonych osób. W postępowaniu rejestrowym, z wyjątkiem wypadku usuwania z rejestru wpisu niedopuszczalnego (§30 rozp. o rejestrze), przyjęto to drugie rozwiązanie.

Z reguły w postępowaniu rejestrowym wnioskodawcą jest sama spółka, przy czym osoby uprawnione i obowiązane do wystąpienia za spółkę z wnioskiem o wpis wskazują odpowiednie przepisy kodeksu handlowego. Tak np. obowiązek zgłoszenia zawiązania spółki z o.o. spoczywa na zarządzie (art. 165 k.h.), podobnie jest w wypadku zmian danych ujawnianych w rejestrze (art. 168 k.h.). W trakcie zaś likwidacji spółki zobowiązanymi do dokonania zgłoszenia są likwidatorzy (art. 267 §1 k.h.).

Inaczej kwestia określenia wnioskodawców przedstawia się w wypadku postępowania rejestrowego przewidzianego w §30 rozp. o rejestrze, którego celem jest usunięcie z rejestru wpisu niedopuszczalnego ze względu na bezwzględnie obowiązujące przepisy prawne. Postępowanie takie może być wszczęte albo z urzędu, albo na wnio-

sek. Ze względu na szczególnie charakter tego postępowania należałoby przyjąć, że z wnioskiem takim może wystąpić każda osoba zainteresowana. O jej uprawnieniu do zgłoszenia wniosku decyduje interes prawny, przy czym brak interesu nie wyklucza możliwości prowadzenia postępowania w trybie §30 rozp. o rejestrze. Wniesienie bowiem wniosku przez osobę nie uprawnioną może stanowić bodziec dla sądu rejestrowego do wszczęcia postępowania z urzędu.

Inne podmioty niż obowiązane do wszczęcia postępowania lub dążące do wykreślenia wpisu niedopuszczalnego mogą wziąć udział w postępowaniu na ogólnej zasadzie przewidzianej w art. 510 k.p.c. W praktyce uczestnictwo w postępowaniu rejestrowym tych innych podmiotów występujących lub wezwanych przez sąd jest rzadkie. Przykładowo można tu wskazać (handlowych) kontrahentów spółki zainteresowanych w dokonaniu lub wykreśleniu wpisów oraz zainteresowanych w wykreśleniu wpisu niedopuszczalnego. Najczęściej jednak postępowanie rejestrowe toczy się jedynie z udziałem wnioskodawców.

III. Postępowanie dowodowe

W postępowaniu cywilnym, m.in. nieprocesowym, obowiązuje ogólna reguła, że fakty istotne dla sprawy mogą być dowodzone wszelkimi środkami dowodowymi przewidzianymi w kodeksie postępowania cywilnego. Także w postępowaniu rejestrowym, formalnie rzecz biorąc, mogą być wykorzystane wszelkie środki dowodowe przewidziane w tym kodeksie. Jednakże należy uznać, że posługiwanie się środkami inny-

mi niż dowód z dokumentu powinno ograniczyć się do wypadków szczególnych. Samą bowiem podstawę dokonania wpisu powinny stanowić przede wszystkim dokumenty. Zawężenie podstaw materialnoprawnych dokonania wpisu do dokumentów jest konieczne do pełnej realizacji celu rejestru, jakim jest ujawnianie szerokim kręgom osób trzecich danych prawnych dotyczących spółek. Szczególnie istotne jest przy tym zapewnienie w maksymalnym stopniu prawdziwości tych danych. Osiągnięciu tego stanu może służyć jedynie posługiwanie się dowodem z dokumentu. Ze względu na specjalny charakter postępowania rejestrowego trudno dowodzić okoliczności wpisywanych do rejestru za pomocą innych środków dowodowych. Posługiwanie się w tych celach np. zeznaniami świadków lub wyjaśnieniami uczestników mogłoby w wielu wypadkach prowadzić do ujawnienia w rejestrze danych nieprawdziwych. Pogląd ten znalazł pewien wyraz w treści art. 15 §3 k.h. oraz w cytowanym już orzeczeniu SN III CRN 40/75¹⁶, w którym wskazano, że dane ujawnione w rejestrze powinny odpowiadać treści podstawy materialnoprawnej, z jakiej wynikają, a więc dokumentów załączonych do wniosku.

Dokumenty złożone do akt rejestru mogą być za zezwoleniem sędziego zwrócone; wówczas należy pozostawić w aktach odpis lub wyciąg poświadczony przez sekretarza (§6 rozp. o rejestrze).

IV. Orzeczenia sądu rejestrowego

W myśl art. 516 k.p.c. orzeczenia sądu w postępowaniu nieprocesowym, w tym rejestrowym, zapadają wyłącznie

w formie postanowień. Rozstrzygnięcia merytoryczne wydawane w postępowaniu nieprocesowym kodeks określa mianem postanowień orzekających co do istoty sprawy (art. 518 k.p.c.). Inne orzeczenia, nie merytoryczne, wydawane w formie postanowień, to rozstrzygnięcia procesowe i incydentalne. W toku postępowania rejestrowego sąd rejestrowy wydaje ponadto zarządzenia, za pomocą których kieruje postępowaniem.

Spośród procesowych postanowień wydawanych w postępowaniu rejestrowym szczególne znaczenie ma postanowienie sądu wzywające do usunięcia przeszkody w dokonaniu wpisu. Wezwania takie należy przy tym odróżnić od wezwania w trybie art. 130 §1 k.p.c. w zw. z art. 13 §2 k.p.c., które - jak już wskazano - następuje w wyniku formalnego badania wniosku we wstępnym stadium postępowania i następuje pod rygorem zwrotu pisma w razie niezastosowania się do wezwania. Natomiast do wezwania do usunięcia przeszkody w dokonaniu wpisu może dojść w kolejnej fazie postępowania, po przeprowadzeniu badania materialnego dokumentów załączonych do wniosku. W wypadku niewykonania postanowienia wzywającego do usunięcia braków (przeszkody w dokonaniu wpisów) może dojść do oddalenia wniosku o wpis.

Postanowienie sądu rejestrowego wzywające do usunięcia przeszkody w dokonaniu wpisu należy do kategorii postanowień procesowych, nie kończących postępowania, gdyż ma ono właśnie na celu doprowadzenie do stanu, w którym możliwe będzie kontynuowanie postępowania i w jego wyniku wydanie orzeczenia co do istoty sprawy. Na postanowienie sądu wzywające do usu-

nięcia przeszkody w dokonaniu wpisu przysługuje zażalenie (§22 rozp. o rejestrze).

Specjalny rodzaj „postępowania naprawczego” (wyjaśniającego) został przewidziany w art. 173 §1 i art. 337 §1 k.h.¹⁷. Otóż, jeżeli po zarejestrowaniu spółki z o.o. lub spółki akcyjnej zostaną stwierdzone braki wynikłe z niedopełnienia przepisów prawa, sąd rejestrowy z urzędu lub na wniosek zainteresowanych zawezwie spółkę do usunięcia braków i wyznaczy w tym celu odpowiedni termin. Jeżeli spółka nie uczyni zadość wezwaniu, sąd rejestrowy może nakładać grzywny według zasad wskazanych w art. 17 k.h.

Jeżeli braki mają istotne znaczenie dla dalszego istnienia spółki i nie będą usunięte pomimo upływu terminu wyznaczonego przez sąd rejestrowy, sąd ten może, po zawezwaniu zarządu spółki do złożenia oświadczenia, wydać z urzędu lub na wniosek zainteresowanych postanowienie o rozwiązaniu spółki. Kodeks handlowy ogranicza jednocześnie w czasie możliwość rozwiązania spółki z o.o. i spółki akcyjnej z powodu omawianych braków, przewidując rzadki w naszym ustawodawstwie wypadek sanującego działania wpisu w rejestrze z powodu braków wynikłych z niedopełnienia prawa przy zakładaniu wymienionych spółek, nie mogą być one rozwiązane, jeśli od ich zarejestrowania upłynęło 5 lat. Ustawodawca wyszedł tu bowiem z założenia, że spółka, która działała przez 5 lat, mimo istotnych braków przy jej założeniu, nie mogłaby być rozwiązana bez szkody dla życia gospodarczego oraz dla interesów osób związanych z nią stosunkami prawnymi¹⁸.

Postanowienia orzekające co do istoty sprawy w postępowaniu rejestrowym - to postanowienia zarządzające dokonanie wpisu (wykreślenia) i postanowienia oddalające wniosek. Brzmienie formuły sentencji postanowienia orzekającego co do istoty sprawy określa §2 rozp. o rejestrze., stosownie do którego w postanowieniu zarządzającym wpis (wykreślenie) do rejestru handlowego sąd rejestrowy ustala treść wpisu. To unormowanie ma istotne znaczenie, wobec reguły, że samo dokonanie wpisu w rejestrze należy do obowiązków sekretarza. Sformułowanie dokładnej treści wpisu w postanowieniu sądu w stosunkowo dużym stopniu zabezpiecza przed zniekształceniem wpisu i wystąpieniem rozbieżności między rozstrzygnięciem sądowym a dokonanym na jego podstawie wpisem, którego treść jest wyłącznie wiarygodna dla osób trzecich.

Rozporządzenie o rejestrze handlowym reguluje w §19 kwestię uzasadniania postanowień sądu rejestrowego następująco: „Postanowień wydanych na posiedzeniu niejawnym zgodnie z żądaniem wnioskodawcy przy braku sprzeciwu ze strony innych uczestników sąd nie uzasadnia. Jednakże każdy z uczestników może w terminie 7-dniowym od doręczenia mu postanowienia, o ile od niego służy środek odwoławczy, żądać jego uzasadnienia i doręczenia mu tego postanowienia z uzasadnieniem. Termin do złożenia środka odwoławczego liczy się dla uczestnika, który żądał uzasadnienia postanowienia, od doręczenia mu postanowienia z uzasadnieniem.”

Postanowienia sądu rejestrowego co do wpisu doręcza się podmiotom ujawnionym w rejestrze oraz osobom, których dotyczą.

Istotną cechą postanowień sądu rejestrowego jest ich natychmiastowa wykonalność (§21 rozp. o rejestrze)¹⁹. Przyznanie postanowieniom sądu rejestrowego skuteczności od chwili wydania, bez oczekiwania na uprawomocnienie się, jest w pełni uzasadnione i stanowi niezbędny środek służący realizacji celu rejestru przez możliwie najszybsze ujawnianie danych objętych postanowieniem.

Ustalenia wymaga charakter prawny czynności wpisania danych do rejestru na podstawie postępowania sądu rejestrowego, tj. stwierdzenie, czy wpis jest czynnością samoistną, czy jedynie wykonawczą w stosunku do postanowienia sądu o zarejestrowaniu danych. Ta z pozoru tylko marginesowa kwestia była jednym z kluczowych problemów poruszonych w uzasadnieniu uchwały składu 7 sędziów SN z 15 III 1991 r. III CZP 13/91²⁰. Sąd Najwyższy trafnie uznał, że wpis do rejestru jest zdarzeniem samoistnym w stosunku do postanowienia sądu o zarejestrowaniu²¹. Poglądu o samoistnym charakterze wpisu nie podważa treść §2 rozp. o rejestrze, zgodnie z którym treść wpisu ustala sąd rejestrowy w postanowieniu zarządzającym wpis do rejestru handlowego. Samo bowiem sformułowanie treści wpisu nie jest równoznaczne z wpisaniem danych do rejestru, które następuje w innym czasie. Zmniejszeniu tego „rozziw” w czasie służy wprawdzie regulacja zawarta w §21 rozp. o rejestrze, stosownie do którego - poza kilkoma wskazanymi już wypadkami - postanowienia sądu rejestrowego są natychmiast wykonalne. W praktyce nie można jednak wykluczyć sytuacji, gdy mimo zapadnięcia postanowienia o zarejestrowaniu danych, do wpisu w ogóle nie dochodzi. A dopie-

ro wpis i jego ogłoszenie wywołuje, w świetle art. 23 k.h. skutki prawne wobec osób trzecich.

Przyjęcie przez SN w uchwale z 15 III 1991 r. III CZP 13/91 poglądu o samoistnym charakterze wpisania danych do rejestru handlowego ma bardzo istotne skutki praktyczne. Doprowadziło bowiem do przyjęcia przez SN poglądu, że także odwrotnie, samo uchylenie na skutek rewizji nadzwyczajnej postanowienia sądu rejestrowego o wpisaniu spółki do rejestru nie może automatycznie prowadzić do wykreślenia wpisu spółki przez sąd rejestrowy i do zakończenia jej bytu prawnego²².

V. Środki odwoławcze i postępowanie wywołane ich wniesieniem

Od postanowień sądu rejestrowego przysługują środki odwoławcze: rewizja i zażalenie.

W postępowaniu nieprocesowym, stosownie do art. 518 zd. 2 k.p.c., od postanowień orzekających co do istoty sprawy przysługuje rewizja. Poza art. 518 k.p.c. przepisy tytułu I księgi II k.p.c. nie zawierają unormowań odnoszących się do rewizji i postępowania rewizyjnego w postępowaniu nieprocesowym, wobec czego stosuje się tu odpowiednio przepisy o procesie.

Stosownie do art. 518 k.p.c., na postanowienia inne niż orzekające co do istoty sprawy przysługuje w wypadkach wskazanych w ustawie zażalenie. Do tego środka odwoławczego należy odpowiednio stosować art. 394-398 k.p.c.²³.

W razie złożenia środka odwoławczego od postanowienia sądu rejestrowego oraz w przypadku wniosku o sprostowanie lub o wykreślenie wpisu jako nieuzasadnionego, sąd rejestrowy może

zarządzić wpisanie do rejestru odpowiedniej wzmianki. W razie zaś wytoczenia sporu dotyczącego danych wpisanych do rejestru wpisanie odpowiedniej wzmianki może zarządzić sąd, przed którym sprawa się toczy. Sąd zarządzający wpisanie wzmianki może uzależnić je od złożenia kaucji.

Jeśli chodzi o szczególne rozwiązania występujące w postępowaniu rejestrowym należy wskazać §24 rozp. o rejestrze, w myśl którego sąd rewizyjny nie jest związany podstawami i wnioskami rewizyjnymi. U podstaw takiej szczególnej regulacji leży dążenie do zapewnienia jeszcze jednego środka służącego ochronie pewności obrotu i realizacji prawdziwości i rzetelności wpisów.

Z punktu widzenia rozstrzygnięcia zapadającego w sądzie drugiej instancji, istocie postępowania rejestrowego najbardziej odpowiada orzeczenie kasacyjne. To założenie nie znajduje obecnie bezpośredniego wyrazu w przepisach kodeksu handlowego, rozporządzenia o rejestrze handlowym czy w kodeksie postępowania cywilnego. Pewnym przejawem jego realizacji jest treść §25 rozp. o rejestrze, stosownie do którego sąd rejestrowy nie jest związany swym postanowieniem ani orzeczeniem wyższej instancji, jeżeli ujawniły się nowe okoliczności faktyczne lub te, które stanowiły podstawę orzeczenia uległy zmianie. Zmiana prawomocnego orzeczenia o rozwiązaniu spółki może nastąpić tyl-

ko w myśl przepisów o wznowieniu postępowania.

VI. Opłaty w sądowym postępowaniu z zakresu rejestru handlowego.

Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 III 1992 r.²⁴ zostało uchylone rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 4 IX 1982 r. w sprawie opłat w sądowym postępowaniu z zakresu rejestru handlowego²⁵. Obecnie stosuje się przeto w tych sprawach ogólne przepisy dotyczące kosztów sądowych w sprawach cywilnych. Jednocześnie ostatnio w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z 28 II 1992 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie wysokości wpisów w sprawach cywilnych²⁶ zostały określone nowe stawki wpisów w sprawach rejestrowych. tak np. od wniosku o zarejestrowanie spółki prawa handlowego pobierany jest wpis stały w kwocie 300 000 zł. Natomiast od wniosku o dokonanie w rejestrze drugiego i następnych wpisów pobiera się wpis stały w kwocie 150 000 zł. W razie zgłoszenia w jednym piśmie kilku wniosków o dokonanie drugiego i następnych wpisów, pobiera się jeden wpis. Od wniosków innych niż wyżej wymienione pobiera się wpis stały w kwocie 100 00 zł.

Od zażalenia pobiera się piątą część wpisu stałego.

W sprawach wszczętych przez sąd rejestrowy z urzędu koszty sądowe ponosi sama spółka, której sprawa dotyczy.

PRZYPISY:

¹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 1 VII 1934 r. (...) o rejestrze handlowym (Dz.U. Nr 59, poz. 511 z późn. zm.)

² Dz.U. Nr 33, poz. 175.

³ Por. rozp. Ministra Sprawiedliwości z 7 VIII 1991 r. w sprawie utworzenia sądów gospodarczych w sądach wojewódzkich i sądach rejonowych oraz ustalenia ich siedzib i obszarów właściwości, Dz.U. Nr 77, poz. 343.

- ⁴ Por. W.Siedlecki (w): J.Policzkiewicz, W.Siedlecki, E.Wengeręk: Postępowanie nieproce-sowe. Warszawa 1973, s. 305.
- ⁵ Por. T. Misiuk: Rozpoznawanie i rozstrzyganie spraw gospodarczych, „Palestra” 1990, nr 1, s. 26. Odmienne S.Dalka: Postępowanie w sprawach gospodarczych przed sądami powszechnymi, „Pa-lestra” 1990, nr 1, s. 40.
- ⁶ Por. art. 17 §2, 19, 21, 25 §3, 129 §3, 267 §3, 448 §3 k.h. oraz §21, 30 i 31 rozp. o rejestrze.
- ⁷ Z. Zabiński: Rejestr handlowy, Kraków 1946, s. 63 i n.
- ⁸ Por. uchwałę SN z 13 V 1986 r. III CZP 9/86, OSNCP 1987, z. 4, poz. 53.
- ⁹ Por. głosę A. Szumańskiego do uchwały SN z 13 X 1988 r. III CZP 72/88, PiP 1990, nr 2, s. 149.
- ¹⁰ PiP 1990, nr 2, s. 148 z aprobującą w zasadzie głoszą A. Szumańskiego (*loco citato*).
- ¹¹ Znaczenie problemu, który leży u podstaw uchwały SN znalazło ze względu na określenie w późniejszym okresie bardziej realnej - gospodarczo - niż w czasie zapadnięcia orzeczenia minimalnej kwoty kapitału zakładowego spółki z o.o.
- ¹² PUG 1990, nr 12.
- ¹³ PUG 1990, nr 12. Por. krytyczne uwagi A.Wiśniewskiego do tej uchwały SN w artykule pt. „Polemika w sprawach zawiązywania i rejestracji spółek handlowych”, „Palestra” 1991, nr 1-2, s. 6.
- ¹⁴ „Palestra” 1990, nr 11-12,.
- ¹⁵ S.Janczewski: Prawo handlowe, wekslowe i czekowe, wyd. Trzaska, Evert i Michalski, Biblioteka Sądów Głównych Handlowej w Warszawie, seria II, nr 1, s. 64; J.Krauss, M.Modrzejewska: Glosa do wyroku SN z 14 XII 1990 r. I CR 529/90, „Przegląd Sądowy” 1991, nr 4, s. 103 oraz postanowienie SN z 22 XI 1990 r. III CRN 368/90, OSP 1991, nr 7-8, poz. 193 (postanowienie to dotyczy wprawdzie rejestracji fundacji, ale wypowiedziane w nim poglądy mają odpowiednie zastosowanie do rejestru handlowego).
- ¹⁶ OSNCP 1976, z. 6, poz. 132.
- ¹⁷ Por. A.Wiśniewski: op. cit., s. 4., por. też uchwałę składu 7 sędziów SN z 15 III 1991 r. III CZP 13/91, OSPiKA 1991, z. 11-12, poz. 269.
- ¹⁸ S.Janczewski: op. cit., s.153.
- ¹⁹ Nie podlegają jednak natychmiastowemu wykonaniu postanowienia sądu rejestrowego: a) zarządzającego wykreślenie z rejestru handlowego, b) orzekające rozwiązanie spółki, c) wymierzające grzywnę. W razie wydania postanowienia rozwiązującego spółkę, sąd rejestrowy zarządzi wpisanie do rejestru odpowiedniej wzmianki zabezpieczającej, która uprzedza o niebezpieczeństwie nawiązywania sto-sunków prawnych ze spółką. Por. też §30, 31 rozp. o rejestrze.
- ²⁰ OSP 1991, z. 11-12, poz. 269.
- ²¹ Tak też A.Wiśniewski: op. cit., s. 4; por. też M.Wrzolek-Romańczuk: Glosa do omawianej uchwały SN (*loco citato*); tam też bliższa argumentacja przemawiająca za tym poglądem, której przytoczenie przekracza ramy nin. opracowania.
- ²² Tak też A.Wiśniewski: op. cit., s. 3 i n.; odmiennie J.Szachulowicz: Jak nie rejestrować spółek, „Palestra” 1990, nr 6-7, s. 59 i n.
- ²³ Por. B.Dobrzański (w): Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, pod red. Z. Resicha i W. Siedleckiego, Warszawa 1975, t. I, s. 809.
- ²⁴ Dz.U. Nr 21, poz. 88.
- ²⁵ Dz.U. Nr 27, poz. 198; zm.: Dz.U. z 1989 r Nr 60, poz. 361.
- ²⁶ Dz.U. Nr 21, poz. 87.